

Спречување и борба
против трговија со луѓе

ПРЕПОРАКИ ЗА
АКТИВНОСТИТЕ
И ЗА МЕРКИТЕ
ШТО ТРЕБА ДА ГИ
ПРЕЗЕМАТ
СИНДИКАТИТЕ,
АГЕНЦИИТЕ ЗА
ВРАБОТУВАЊЕ
И ПРИВАТНИОТ СЕКТОР

Борба против дискриминација и
заштита на правата на ранливите групи

Клара Скриванкова

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

ХОРИЗОНТАЛЕН ИНСТРУМЕНТ ЗА ЗАПАДЕН БАЛКАН И ТУРЦИЈА

„Спречување и борба
против трговија со луѓе“

ПРЕПОРАКИ ЗА АКТИВНОСТИТЕ И МЕРКИТЕ КОИ ТРЕБА ДА ГИ ПРЕЗЕМАТ СИНДИКАТИТЕ, АГЕНЦИИТЕ ЗА ПРИВРЕМЕНО ВРАБОТУВАЊЕ И ПРИВАТНИОТ СЕКТОР

Автор
Клара Скриванкова, меѓународен експерт

август 2017 година

Совет на Европа

Македонска верзија

Сите права се задржани.

Ниту еден дел од публикацијата не смее да се умножува, преведува, репродуцира или пренесува, во било кој облик и со преку било кое средство, електронско (ЦД ром, интернет итн.) или механичко, вклучително и фотокопирање, снимање или архивирање на податоците или преку систем за пронаоѓање на податоци, без претходно писмено одобрение од Директоратот за комуникации (F-67075 Стразбург, Цедекс или publishing@coe.int)

Публикацијата е изготвена со помош средства од заедничката програма на Советот на Европа и Европската Унија. Содржината на публикацијата на никаков начин не може да се смета дека го одразува официјалното гледиште на Советот на Европа и на Европската Унија.

Публикувано во рамките на проектот за „Спречување и борба против трговија со луѓе“.

Печатење, дизајн и дизајн на корица

Датапонс, Скопје

Авторски права©2017

Совет на Европа

Содржина

ЗА АВТОРОТ	5
КОНКРЕТНИ ПРЕПОРАКИ ЗА АКТИВНОСТИТЕ И ЗА МЕРКИТЕ ШТО ТРЕБА ДА ГИ ПРЕЗЕМАТ СИНДИКАТИТЕ	7
КОНКРЕТНИ ПРЕПОРАКИ ЗА АКТИВНОСТИТЕ И ЗА МЕРКИТЕ ПОВРЗАНИ СО АГЕНЦИИТЕ ЗА ВРАБОТУВАЊЕ	9
КОНКРЕТНИ ПРЕПОРАКИ ЗА АКТИВНОСТИТЕ И ЗА МЕРКИТЕ ШТО ТРЕБА ДА ГИ ПРЕЗЕМЕ ПРИВАТНИОТ СЕКТОР	13
АНЕКС – ОПИС НА КОНЦЕПТИ И АЛАТКИ	17

За авторот

Клара Скриванкова

Клара Скриванкова во моментов е програмски менаџер за Велика Британија и за Европа и виш советник за приватниот сектор во организацијата „Антислејвери интернешнал“. Таа работи во оваа област од 2000 година, почнувајќи како програмски менаџер во „Ла Страда“, Чешка Република. Во 2005 година, почнува да работи во „Антислејвери интернешнал“, каде што го раководи тимот за истражување и пропагирање елиминација на сите форми на современо ропство и ги предводи активностите со бизнис-заедницата. Госпоѓа Скриванкова, исто така, објавила голем број трудови и била ангажирана како експерт на меѓународно ниво. Таа е експерт за трговија со луѓе при Советот на Европа од 2005 година и ја советува Европската комисија како член на Експертската група на ЕУ за трговија со луѓе 2008-2015 година.

Конкретни препораки за активностите и за мерките што треба да ги преземат синдикатите

(Овој дел во голема мера е заснован врз препораките содржани во ИТУЦ - Меѓународна публикација против ропство *Никогаш не работи сам* - НВО и синдикатите ги здружуваат силите во борба против присилната работа и трговијата со луѓе во Европа¹)

Синдикатите, веројатно, ќе најдат на состојби поврзани со трговијата со луѓе на работните места или состојби што укажуваат на ризик од експлоатација, вклучувајќи и присилна работа и трговија со одредени групи работници. Со оглед на нивната структура, синдикатите се добро поставени за да се ангажираат во активностите за решавање на основните фактори и на трговијата со луѓе.

Синдикатите го следат усогласувањето со законите што се однесуваат на трудот и се партнери во преговорите со работодавците и владите. Исто така, тие имаат улога во застапувањето на политичката сцена на прашањата што се важни за борбата против трговијата со луѓе, како што се социо-економските политики, регулирањето на пазарот на трудот и спроведувањето на законите. Синдикатите имаат можност да остварат висок степен на влијание бидејќи тие застапуваат групи работници – оттука, работниците поединци добиваат посилен глас. Исто така, прифатено е дека организираните, синдикално здружени работници имаат помал ризик да бидат предмет на трговија со луѓе и присилна работа.

Иако борбата против трговијата со луѓе сè уште е нова област во активностите на синдикатите и област во која експертизата е во развој, сепак, соработката со националните институции и со граѓанските организации е прифатена како клучна за спречување на состојбите со трговија со луѓе преку информирање на работниците за легална работа и за престој во земјата на нивната дестинација.

Важно е синдикатите да ја препознаат потребата да се вклучат и да дојдат до

¹ http://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/Forced_labour_EN_FINAL.pdf

особено ранливите групи работници, како што се работници мигранти. Потврдено е дека водењето кампањи за подигнување на стандардите и на условите за најранливите работници на работното место (како што се ранливи работници мигранти без документи) има ефект во подобрувањето на стандардите во целиот сектор и е од полза за сите работници.

За да се зголеми способноста на синдикатите во борбата против трговијата со луѓе, синдикатите во земјата треба:

- Да промовираат ратификација и ефективна имплементација на Протоколот за присилна работа од 2014 година;
- Да ја зголемат свеста за присилната работа и за трговијата со луѓе меѓу членовите на синдикатот и службените лица;
- Да развијат политики против присилната работа и трговијата со луѓе;
- Да развијат билатерални, секторски или регионални договори за соработка на синдикатот со синдикатите во најчестите земји на дестинација за македонските работници и земји на потекло на работниците мигранти од Републиката;
- Да соработуваат со службите за трудова инспекција, со агенциите за спроведување на законот и со другите релевантни, национални, регионални или меѓународни органи или меѓуагенциски работни групи;
- Да развијат стратегиско партнерство со организациите на граѓанското општество;
- Да бидат насочени кон секторите во кои најверојатно може да се појават присилна работа и трговија со луѓе, како што се градежништвото, производството и текстилната индустрија и угостителството.
- Да ги следат агенциите за вработување, како и компаниите, вклучувајќи ги и нивните синџири на снабдување за да ги откриваат и да се борат против практиките на присилна работа и трговија со луѓе;
- Да ги идентификуваат, документираат и јавно да ги објават случаите на трговија со луѓе, присилна работа и експлоатација на трудот;
- Да дојдат до неформалните, незаштитените работници и до работниците мигранти што се во опасност и да им дадат директна помош, да се зафатат со решавање на нивната специфична состојба и потреби, вклучувајќи и преку нивна интеграција во синдикатите;
- Да обезбедат да им се посвети соодветно внимание на сите форми на расизам и дискриминација, особено вклучувајќи ја родовата димензија бидејќи жените и девојчињата особено се наоѓаат во опасност.

Конкретни препораки за активностите и за мерките поврзани со агенциите за вработување²

Покрај Државната агенција за вработување, агенциите за вработување имаат клучна улога во македонската економија преку обезбедувањето работна сила за голем број сектори, како во државата така и во странство. Специјализираните агенции за вработување настојуваат да најдат и да управуваат со работна сила која се бара за краток и долг рок. Голем број од агенциите за вработување (кои се нарекуваат и посредници или олеснувачи) настојуваат да работат според моделот на добрата практика, во однос на законот и на правата на работниците.

Агенциите што работат во согласност со законот се поткопувани од оние што работат надвор од законот или недоследно го применуваат истиот и заработуваат преку експлоатација на работниците, вклучувајќи ја и трговијата со луѓе. Секторот за вработување во земјата е многу разновиден, при што некои агенции вложуваат значителни напори да го задржат добриот углед и да усвојат практики со кои се третира прашањето за трговијата со луѓе (како што е агенцијата „Партнер“).

Заедничка карактеристика на вработувањето преку агенции е таканаречениот триаголен однос меѓу агенцијата, работникот и компанијата корисник, кој може да доведе до слабење на директно применливите работнички права на работниците и се поврзува со трговијата со луѓе.

Македонската законска рамка не го зема предвид општо познатиот „триаголен однос“ кој придонесува регулирањето на агенциите за вработување да биде тешко применливо во практиката. Оттука, важно е регулирањето и имплементацијата да опфаќаат повеќе области, вклучувајќи:

- Регулирање на агенциите за услуги;
- Регулирање на договорите меѓу агенциите и работниците;
- Регулирање на задачите меѓу работниците и компаниите корисници.

² Види Закон за агенции за привремени вработувања, Службен весник 49/2006 и неговите измени и дополнувања.

Највообичаен пример за експлоататорска практика од агентите за обезбедување работа е вработување со измама (како што е наплатување провизија и други услуги од работниците или погрешно информирање за видот на работата и за условите за работа), кое ги доведува работниците во состојба на должничко ропство; и експлоататорско вработување кое може да вклучи манипулации со платата, задржување на платата или принуда работниците да се сместат во определени простории.

Меѓународната организација на трудот (МОТ) идентификува дека „бескрупулозните агенции за вработување, посредниците за неформална работа и другите посредници кои дејствуваат надвор од законската и од регулаторната рамка, чиј плен особено се нискоквалификуваните работници, имаат сè поважна улога. Пријавените злоупотреби вклучуваат една или повеќе од следново: измама во врска со природата и условите за работа; задржување на пасошот; незаконски одбивања од платата; должничко ропство поврзано со отплата на провизии за вработување; закани ако работниците сакаат да ги напуштат своите работодавци, заедно со стравот од подоцнежнo протерување од државата. Комбинацијата од овие злоупотреби може да претставуваат трговијата со луѓе и присилната работа. Наспроти постоењето на меѓународни стандарди за трудот кои се однесуваат на вработувањето, често националните закони и нивното спроведување не успеваат да ги заштитат правата на работниците, а особено на работниците мигранти“³.

За решавање на ова прашање МОТ покренува глобална „Иницијатива за правично вработување“ за да:

- се помогне во спречувањето на трговијата со луѓе и присилната работа;
- се заштитат правата на работниците, вклучувајќи ги и работниците мигранти, од злоупотреба и од измамнички практики во текот на процесот на вработување (вклучувајќи и претходна селекција, селекција, превоз, сместување и можност за враќање);
- се намалат трошоците за трудова миграција и да се подобрат развојните исходи за работниците мигранти и нивните семејства, како и за државите на потекло и државите на дестинација⁴.

За решавање на ризикот од бескрупулозни посредници што работат во земјата, властите треба:

- Да спроведат правна и компаративна анализа за да ги подобрат прописите и лиценцирањето, да обезбедат добрите агенции да не бидат попречувани од бескрупулозните агенции;
- Да обезбедат обука за агенциите за вработување во однос на

³ <http://www.ilo.org/global/topics/fair-recruitment/lang--en/index.htm>

⁴ Исто

спречувањето на трговијата со луѓе и за меѓународните стандарди за работа;

- Да се вклучат во глобалната асоцијација на агенции за вработување ЦИЕТТ, партнер на Иницијативата за фер вработување на МОТ⁵.

Приватните агенции за вработување треба да:

- Поддржат специјализирано здружение на агенции за вработување, кое би ги претставувало и поддржувало своите членови (слично здружение веќе постои во другите држави, како што е РЕЦ⁶ во Обединетото Кралство);
- Изработат кодекс на практика во кој ќе биде истакнато неприфатливото однесување (како што е наплата на провизија), во соработка со Државната агенција за вработување;
- Работат со деловните клиенти на градење добри практики во индустријата;
- Работат во партнерство со специјализирани организации на граѓанското општество и со синдикатите на постигнување на неопходните вештини и развивање стандардни оперативни процедури за намалување на ризиците и решавање на случаите на трговија со луѓе;
- Да се зложат земјата да учествува во Иницијативата за правично вработување на МОТ.

5 <http://www.wecglobal.org>

6 <https://www.rec.uk.com>

Конкретни препораки за активностите и за мерките што треба да ги преземе приватниот сектор

Компаниите имаат обврска да ги почитуваат човековите права⁷. Тука спаѓа должноста за решавање и за транспарентност во врска со ризиците и со реалните примери на трговија со луѓе во синџирот на снабдување и во работењето во приватниот сектор. Заинтересираните субјекти, вклучувајќи ги и клиентите, инвеститорите, организациите на граѓанското општество и јавноста, сè повеќе размислуваат за кредибилитетот на компаниите врз основа на нивната посветеност на човековите права. Слабите процеси на длабинската анализа може да доведат до законска одговорност на компаниите за злоупотребите, вклучувајќи ја и трговијата со луѓе, кои се јавуваат во синџирот на снабдување. Трговијата со луѓе е сериозно кривично дело и компаниите може да се сметаат за одговорни ако не постапуваат по тоа прашање. Работењето со испорачувачите и нивно следење, секаде каде што се наоѓаат во синџирите на снабдување, исто така, претставува одговорност на компаниите.

Компаниите треба да бидат подготвени за можноста во нивниот синџир на снабдување да се појави феноменот трговија со луѓе. Во директниот или индиректниот синџир на снабдување, компанијата има обврска да ја ублажи состојбата. Проактивното воведување процедури за идентификување на ризиците и за одговор на случаите со трговија со луѓе би им помогнало на компаниите да реагираат брзо и посоодветно доколку се детектира таква состојба. Исто така, овој пристап ќе помогне да се намали ризикот од негативни пишувања на медиумите и нарушување на угледот.

Приватниот сектор треба да разгледа и да биде опремен за справување со две главни сценарија:

- ризик од трговија со луѓе;
- реални случаи на трговија со луѓе во нивното работење или во синџирот на снабдување.

Разбирањето на основните причини за трговија со луѓе помага во решавањето

7 Водечки принципи на ОН за бизнисот и за човековите права

на повредите кои претставуваат поголем ризик за работниците. Заштитата и унапредувањето на основните права од работниот однос помагаат да се спречи појавата на најсериозните нарушувања, како што е трговијата со луѓе. Во случај на идентификувана трговија со луѓе, важно е да се биде во можност да се дејствува брзо, но и сразмерно за да се спречи натамошна злоупотреба и да се постигне најдобро можно решение за засегнатите работници. Постојењето однапред усвоен систем е подобра опција од изнаоѓање избрзано решение, откако настанал проблем.

Постојат одредени практични чекори што компаниите може да ги преземат за да ја спречат трговијата со луѓе и да им помогнат на работниците да се ослободат од натамошна експлоатација:

- Во соработка со националните власти, придонесување кон развојот и имплементација на прописите и на политиките во кои се наведени очекувањата за клучните деловни функции (вклучувајќи набавки, купувачи, човекови ресурси), испорачувачи, клиенти, деловни партнери и други што се поврзани со деловното работење;
- Поддршка на „Бизнис-конфедерацијата на Македонија“ и на „Организацијата на работодавачи на Македонија“ во развојот на одговорното деловно претприемништво и корпоративната одговорност;
- Мапирање на постојните политики и кодекси на однесување (интерни и на испорачувачите) во соработка со другите заинтересирани страни, како што се НВО за борба против трговијата со луѓе заради идентификување на покриеноста на ризикот што се однесува на трговијата со луѓе;
- Развој на политиките на човековите права и на процесите на длабинска анализа каде што не постојат;
- Посветеност на имплементирањето на Водечките принципи на ОН за бизнисот и за човековите права;
- Приклучување кон Глобал компакт на ОН⁸;
- Охрабрување на комуникацијата и ангажирање низ синцирот на снабдување;
- Обезбедување сите договори да вклучуваат клаузули за трговијата со луѓе и за факторите на ризикот;
- Организирање обука за трговијата со луѓе за некои клучни работодавци, како што се службениците за човекови ресурси, особено во секторите во кои ризикот од експлоатација е поголем.

8 <https://www.unglobalcompact.org>

- Препознавање на слободата на здружување и помагање на работниците да ги разберат своите права;
- Сключување рамковни договори со синдикатите;
- Избегнување брзи, непромислени реакции, како што е моментното раскинување договор со испорачувачот, а притоа да не се земат предвид ризиците и благосостојбата на работниците;
- Избегнување да се изрекуваат целосни забрани за вработување одредени категории работници, како што се млади работници или бегалци бидејќи тоа може да ги изложи на поголема штета;
- Унапредување на механизмите за жалби и на процедурите за укажувачите, а тоа ќе им овозможи на работниците да поднесуваат жалби за злоупотреби;
- Обезбедување на работниците да не им се наплаќа провизија за вработување или какви било други скриени давачки (како што е за транспорт, визно олеснување и за преведувачки услуги);
- Запознавање на работниците, спроведување редовни анкети на работниците и обезбедување работниците да имаат можност да дадат повратни информации или да пријават злоупотреба без реперкусии;
- Промовирање на директните и долгорочните вработувања наместо поддоговарање и преголемо потпирање на привремената работа;
- Формализирање на односот со испорачувачите и другите деловни партнери и охрабрување на испорачувачите да воспостават односи со своите испорачувачи.

Анекс – Опис на концепти и алатки

1. Пристојна работа

MOT ја дефинира пристојната работа како „работа која е продуктивна и дава правичен приход, безбедност на работното место и социјална заштита за семејствата, подобри изгледи за личен развој и општествена интеграција, слобода на луѓето да ги искажат своите проблеми, да се организираат и да учествуваат во одлуките кои влијаат врз нивните животи и еднаквоста на можностите и постапувањето за сите мажи и жени.“⁹

Пристојна работа е оптимална состојба (наспроти присилната работа) која треба да се постигне на работното место. Секоја состојба која не е пристојна работа е експлоататорска на еден или на друг начин, при што најекстремна форма на експлоатација е присилната работа, често како резултат на трговијата со луѓе.

Разбирањето на улогата на пристојната работа и приклучувањето на агендата на пристојната работа претставува клучна алатка за секоја држава и за нејзината способност да се бори против трговијата со луѓе чија цел е експлоатација на трудот.

Пристојната работа и економскиот раст, исто така, се една од целите (Цел бр. 8) на Глобалниот одржлив развој¹⁰. Една од целите, 8.7 ја препознава директната корелација меѓу креирањето пристојна работа и решавањето на проблемот со трговијата со луѓе:¹¹

9 <http://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en/index.htm>

10 Цели за одржлив развој (СДГ), официјално познати како Трансформирање на нашиот свет: 2030 Агенда за одржлив развој е збирка на 17. „Глобални цели“ со 169 цели меѓу нив. Тие беа усвоени од Обединетите нации во 2015 година <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

11 <http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-8-decent-work-and-economic-growth/targets/>

Цел 8.7: Преземање итни и ефективни мерки за искоренување на присилната работа, прекинување на модерното ропство и на трговијата со луѓе и обезбедување забрана и елиминација на најлошите форми на детската работа, вклучувајќи го вработувањето и користењето на деца војници и до 2025 година прекинување на детската работа во сите нејзини форми.

Рамката за мерење на пристојната работа¹² која опфаќа десет значајни елементи кои се тесно поврзани со четирите стратегиски столбови на Агендата за пристојна работа, односно со (i) меѓународните стандарди за трудот и основните принципи и права на работа; (ii) отворањето работни места; (iii) социјалната заштита; и (iv) социјалниот дијалог и трипартизитот, може да биде корисна алатка.

2. Должно внимание во однос на човековите права

Терминот „**должно внимание во однос на човековите права**“ се однесува на чекорите кои ги презема компанијата за идентификување и дејствување против реалните и потенцијалните ризици за работниците при работењето, синџирот на снабдување и услугите што ги користи. **Должното внимание во однос на човековите права** може да помогне не само во откривањето на трговија со луѓе, туку и во идентификувањето и постапувањето со ризичните области и да ја подобри состојбата на работниците кои се жртви на трговијата со луѓе.

Државите треба да ги поттикнуваат компаниите да изработат рамка за должно внимание во однос на човековите права за целиот синџир на снабдување. Истовремено, владите треба да обезбедат должно внимание во однос на човековите права во нивните јавни набавки на сите владини нивоа.

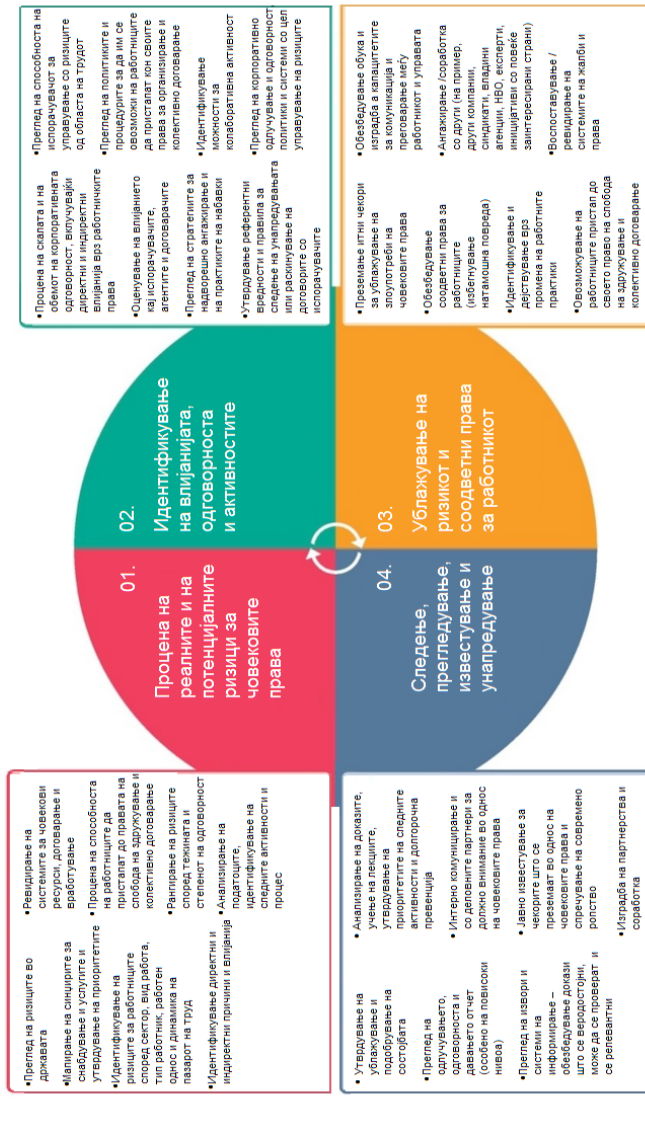
Иницијативата за етичка трговија¹³ и нејзините членки изработија рамка за должно внимание во однос на човековите права според која на компаниите и на другите им се препорачува да преземат процес во четири чекори:

12 Пристојна работа (http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/-integration/documents/publication/wcms_229374.pdf).

13 <http://www.ethicaltrade.org/resources/human-rights-due-diligence-framework>

Рамка на ЕТИ за должно внимание во однос на човековите права

Клучни чекори што треба да ги преземат компаниите со цел спречување, управување со злоупотребите на човековите права и нивно ублажување во сопствената работења и во синџирите на снабдување.

Рамката на ЕТИ за должно внимание во однос на човековите права www.ethicaltrade.org претставува неофицијален превод на македонски јазик изработен од страна на Програмската канцеларија на Совет на Европа во Скопје www.coe.int/skopje

ISBN/ 978-608-66099-2-4

Трговијата со луѓе со цел експлоатација на трудот претставува нова област од интерес во земјата. Извештајот дава преглед на напорите кои ги преземаат властите во земјата, синдикатите, бизнис заедницата и граѓанското општество за справување со појавата на трговија со луѓе за цели на трудова експлоатација и ризик факторите кои произлегуваат од неа. Извештајот вклучува и препораки за конкретни мерки за намалување на побарувачката за трговија со луѓе и идентификување на потенцијалните жртви. Извештајот за трговија со луѓе за цели на трудова експлоатација во „поранешната југословенска Република Македонија“ е изготвен во рамките на проектот „Спречување и борба против трговијата со луѓе“ како дел од програмската рамка „Хоризонтален инструмент за западен Балкан и Турција“ на Европската Унија и Советот на Европа.

Council of Europe Office in Skopje
Partizanski Odredi 15A-1/12
1000 Skopje
Tel: +389 2 32 56 900

<http://horizontal-facility-eu.coe.int>

horizontal.facility@coe.int

[jp.horizontal.facility](https://www.facebook.com/jp.horizontal.facility)

[@CoE_EU_HF](https://twitter.com/CoE_EU_HF)

MKD

Советот на Европа е водечка организација за човекови права на европскиот континент. Се состои од 47 земји членки, од кои 28 се членки на Европската Унија. Сите земји членки на Советот на Европа се обврзале да ја почитуваат Европската конвенција за човекови права, мултилатерален договор кој е изготвен со цел да се обезбеди почитување на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права го надгледува спроведувањето на Конвенцијата во земјите членки.

Европската Унија е единствено економско и политичко партнерство помеѓу 28 демократски европски држави. Нејзините цели се мир, просперитет и слобода за нејзините 500 милиони граѓани – во еден поправеден и побезбеден свет. Со цел да се реализираат нејзините активности, државите членки на ЕУ воспоставиле тела кои управуваат со ЕУ и го усвојуваат нејзиното законодавство. Главните тела се Европскиот Парламент (кој ги претставува европските народи), Советот на Европската Унија (кој ги претставува националните влади) и Европската Комисија (која ги претставува заедничките интереси на ЕУ)

www.coe.int

<http://europa.eu>

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe